

Wyrok z dnia 10 czerwca 1999 r.

II UKN 675/98

Ocena, czy pobierający rentę jest nadal niezdolny do pracy (art. 78 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.) powinna, poza aspektem biologicznym (medycznym), uwzględniać także obiektywną możliwość podjęcia przez niego dotychczasowego lub innego zatrudnienia, zgodnie z poziomem jego kwalifikacji, wykształcenia, wieku i predyspozycji psychofizycznych.

Przewodniczący: SSN Maria Tyszel, Sędziowie: SN Beata Gudowska (sprawozdawca), SA Krystyna Bednarczyk.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 10 czerwca 1999 r. sprawy z wniosku Stanisława I. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w S. o rentę inwalidzką, na skutek kasacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 30 września 1999 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania wraz z orzeczeniem o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e n i e

Oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w S., po przeprowadzeniu kontrolnego badania lekarskiego, którym nie stwierdzono dalszej niezdolności Stanisława I. do pracy, decyzją z dnia 29 września 1997 r. wstrzymał od dnia 1 października 1997 r. wypłatę renty inwalidzkiej, przyznanej mu od dnia 17 maja 1990 r.

Odwołanie od tej decyzji, wyrokiem z dnia 16 kwietnia 1998 r., oddalił Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Koszalinie, a Sąd Apelacyjny oddalił apelację ubezpieczonego wyrokiem z dnia 30 września 1998 r. Sąd ten, w oparciu o materiał zebrany w postępowaniu w pierwszej instancji, ustalił, że schorzenia rozpoznane u zainteresowanego nie stanowią obecnie przeszkody w wykonywa-

niu pracy. Nie są także tego powodem wiek ubezpieczonego oraz trudności w uzyskaniu zatrudnienia w miejscu zamieszkania, jako że - w ocenie tego Sądu – „nie należą one do przesłanek ustawowych niezbędnych do przyznania dalszych świadczeń rentowych”. Podstawową, jak stwierdził Sąd drugiej instancji, „przesłanką uprawniającą do świadczenia rentowego jest częściowa niezdolność do pracy (dawna III grupa inwalidztwa)”, a tej u wnioskodawcy nie stwierdzono.

Kasację od wyroku Sądu Apelacyjnego ubezpieczony oparł na podstawie naruszenia prawa procesowego - art. 5 KPC - jako przesłanki nieważności postępowania według art. 379 pkt 5 KPC oraz obrazy art. 233 § 1 KPC w związku z art. 241 i art. 382 KPC, a także naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 24 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.).

Powołując się na te podstawy, wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz zasądzenia kosztów zastępowania procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja, oparta na podstawie z art. 393¹ pkt 1 KPC, jest usprawiedliwiona trafnym zarzutem, że Sąd drugiej instancji dokonał błędnej wykładni przepisu art. 24 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), powoływanej dalej jako ustawa o z.e.p. W szczególności chodzi tu o przywołany przepis po zmianie dokonanej ustawą z dnia 28 czerwca 1996 r. o zmianie niektórych ustaw o zaopatrzeniu emerytalnym i o ubezpieczeniu społecznym (Dz.U. Nr 100, poz. 461), w brzmieniu obowiązującym po dniu 1 września 1997 r., znajdujący w sporze zastosowanie na zasadzie art. 11 ust. 2 tej ustawy. Sąd Apelacyjny naruszył ten przepis przez to, że w pełni zaaprobował, a nawet nadał własne uzasadnienie wadliwej tezie Sądu pierwszej instancji, że możliwe jest dokonanie oceny niezdolności do pracy bez uwzględnienia wieku ubezpieczonego oraz trudności w uzyskaniu zatrudnienia w miejscu zamieszkania, albowiem - w ocenie tego Sądu - „nie należą one do przesłanek ustawowych niezbędnych do przyznania dalszych świadczeń rentowych”. Sąd Apelacyjny nietrafnie w związku z tym uznał, że Sąd pierwszej instancji dokonał prawidłowej oceny stanu zdolności wnioskodawcy do pracy, gdyż poddał analizie charakter zmian chorobowo-

wych, które spowodowały częściową niezdolność do pracy, ich przebieg i zaawansowanie.

Ferując taką opinię, Sąd Apelacyjny pominął wyraźne brzmienie przepisu ust. 1 art. 24 ustawy o z.e.p., według którego przy ocenie stopnia i trwałości niezdolności do pracy oraz rokowania co do odzyskania zdolności do pracy uwzględnia się stopień naruszenia sprawności organizmu, a także możliwości przywrócenia niezbędnej sprawności w drodze leczenia i rehabilitacji, możliwość wykonywania dotychczasowej pracy lub podjęcia innej pracy oraz celowość przekwalifikowania zawodowego, biorąc pod uwagę rodzaj i charakter dotychczas wykonywanej pracy, poziom wykształcenia, wiek i predyspozycje psychofizyczne. Dopiero dokonana w całości tych aspektów ocena rokowań co do odzyskania zdolności do pracy pozwala na ustalenie trwałej lub okresowej niezdolności do pracy, albo stwierdzenie zachowania zdolności do pracy w warunkach specjalnych, określonych w przepisach o zatrudnieniu i rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych.

Ocena niezdolności do pracy przebiega zatem w dwu płaszczyznach: medycznej (biologicznej), gdzie brany jest pod uwagę charakter i przebieg procesów chorobowych oraz ich wpływ na stan czynnościowy organizmu, sprawność psychofizyczną organizmu i stopień przystosowania organizmu do ubytków anatomicznych, kalectwa, skutków choroby, a także socjalnej (ekonomicznej), na której uwzględnia się posiadane kwalifikacje, wiek, zawód, wykonywane czynności i warunki pracy oraz możliwość dalszego wykonywania pracy zarobkowej, a także możliwość przywrócenia zdolności do pracy przez leczenie i rehabilitację lub przekwalifikowanie zawodowe (por. także § 5 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 8 sierpnia 1997 r. w sprawie orzekania o niezdolności do pracy do celów rentowych - Dz.U. Nr 99, poz. 612).

W świetle tych regulacji sąd, dokonując oceny, czy u osoby pobierającej rentę utrzymuje się niezdolność do pracy (art. 78 ust. 1 ustawy o z.e.p.), powinien uwzględniać także obiektywną możliwość podjęcia przez nią dotychczasowego lub innego zatrudnienia, zgodnie z jej wiekiem poziomem kwalifikacji, wykształcenia, predyspozycji psychofizycznych.

Błąd co do prawa, pominięcie socjalno-ekonomicznego aspektu oceny zdolności do pracy, rzutował na dokonaną przez Sąd drugiej instancji ocenę wyników postępowania dowodowego i ostatecznie do oparcia wyroku na treści opinii biegłych odnoszących się wyłącznie do czysto abstrakcyjnej oceny możliwości podjęcia przez

wnioskodawcę pracy.

W kasacji czyniony jest w związku z tym zarzut nieważności postępowania wynikającej z naruszeniem art. 5 KPC. Ten zarzut nie jest adekwatny do sytuacji procesowej ubezpieczonego, skoro nie podejmował on wadliwych czynności procesowych ani nie napotykał na subiektywne przeszkody w wykazywaniu dalszego istnienia przesłanek prawa do renty, jakiej przywrócenia się domagał, toteż Sąd nie miał potrzeby udzielania mu wskazówek lub pouczenia o skutkach działań lub zaniechań. O naruszeniu art. 5 KPC, a tym bardziej o nieważności postępowania, nie może być mowy.

Uzasadnionym jest jednak zawarty w ramach drugiej podstawy kasacyjnej zarzut naruszenia przez Sąd drugiej instancji przepisu art. 233 § 1 KPC oraz - jako tego skutek - art. 382 i 241 KPC. Nie dokonał bowiem ten Sąd uzupełnienia postępowania dowodowego dla stwierdzenia rzeczywistych przesłanek zastosowania art. 24 ust. 1 ustawy o z.e.p., przy czym nie bez znaczenia było tu pomijanie zarzutów ubezpieczonego zgłaszanych przeciwko opiniom biegłych na rozprawach sądowych, a także na piśmie, skwitowanych w uzasadnieniu wyroku tylko stwierdzeniem, że skarżący nie zgadzał się z drugą opinią biegłych.

W sposób oczywisty na wynik sprawy wpłynęło poprzestanie na dwu pisemnych opiniach biegłych lekarzy, bez umożliwienia stronie właściwego skorzystania z tego dowodu. Pomijanie przez Sąd uzasadnionych zastrzeżeń ubezpieczonego do pisemnej opinii spowodowało, że udział biegłych w postępowaniu sądowym ograniczył się do złożenia pisemnej opinii, bez równoczesnej ze stronami obecności na posiedzeniu sądu, na którym strony mogłyby przez zadawanie pytań zwalczać, popierać, czy choćby przez uzupełnienie faktów, które ich opinia powinna uwzględniać, czynić ją odpowiednią do wskazanej przez siebie tezy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 września 1998 r., II UKN 220/98, OSNAPUS 1999 nr 18, poz. 597).

Dodać należy, że przy rozpoznaniu u ubezpieczonego zmian zwyrodnieniowych kręgosłupa z zespołem bólowym i okresowymi objawowymi zawrotami głowy, początkowych zmian zwyrodnieniowych stawów kolanowych, powierzchniowych żyłaków kończyny dolnej lewej bez zmian troficznych oraz przebytego w latach 1953 i 1960 gruźliczego zapalenia węzłów chłonnych szyi oraz wyleczonej gruźlicy, nie uwzględniono wyników badania okulistycznego przez biegłego okulistę. W sprawie wydali bowiem opinię tylko specjaliści internista, neurolog oraz pulmonolog, toteż błędnie Sąd Apelacyjny stwierdził, że stan wzroku skarżącego stanowił przedmiot

oceny przez biegłych.

Reasumując, zawarty w kasacji wniosek o uchylenie wyroku Sądu drugiej instancji i przekazanie temu Sądowi sprawy do ponownego rozpoznania okazał się w świetle art. 393¹³ § 1 KPC uzasadniony.

=====